

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1926 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 7 januari 1926 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 9, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående understöd åt stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping, för ändamålet beräkna för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 25,000 kr.

Sedermere har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 22 januari 1926 dagtecknad proposition, nr 48, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, under förutsättning att Linköpings stadsfullmäktige åtaga sig att inom viss, av Kungl. Maj:t bestämd tid påbörja uppförande av den i statsrådsprotokollet omförmälda biblioteksbyggnaden i enlighet med ritningar, som må av Kungl. Maj:t fastställas, samt att bestrida de kostnader för biblioteket, som i statsrådsprotokollet angivits,

dels besluta, att ett bibliotek, benämnt stifts- och landsbiblioteket i Linköping, må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder,

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartementen och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1926 äga tillämpning å ordinarie befattningshavare vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping;

dels bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid nämnda bibliotek på följande sätt:

Lönegrad

1 bibliotekarie	B 26
1 vaktmästare	B 5

dels fastställa av departementschefen i statsrådsprotokollet förordad förslag till stat för samma bibliotek;

dels förklara, att de av riksdagen i dess skrivelse den 22 februari 1921 nr 55 lämnade medgivanden i anledning av den då beslutade löneregleringen för statsdepartement med flera verk må i tillämpliga delar gälla även beträffande ifrågavarande bibliotek;

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 6 saml. 37 häft. (Nr 58—59.)

dels under riksstatens åttonde huvudtitel under rubrik stifts- och landsbiblioteket i Linköping uppföra till avlöningar ett ordinarie förslagsanslag å 14,060 kronor och till bokinköp, inbindning och vissa expenser ett ordinarie reservationsanslag av 10,000 kronor;

dels ock för budgetåret 1926—1927 såsom extra reservationsanslag anvisa till vissa konserveringsarbeten vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping ett belopp av 3,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Det nu föreliggande förslaget till omorganisation av stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping är utbrutet ur ett större och omfattande ärende, vilket avser organisation av läroverks- och landsbibliotek, i vilken fråga föreligger ett av de s. k. bibliotekssakkunniga avgivet betänkande. För huvuddragen i detta betänkande redogöres närmare i statsrådsprotokollet. Bibliotekssakkunnigas förslag äger ett dubbelt syftemål. I första rummet avser detsamma reorganisation av samt beredande av förbättrad ställning och vård åt läroverksbiblioteken, såväl de gamla stiftsbiblioteken som även vid andra läroverk än stiftsstädernas anknutna bibliotek. I samband med denna åtgärd innebär emellertid förslaget även organiserande för skilda delar av riket av en ny kategori bibliotek, s. k. landsbibliotek, med uppgift att utgöra ett mellanled mellan de stora statsbiblioteken och de egentliga folkbiblioteken samt att verka som ett slags centralbibliotek för smärre bibliotek och boksamlingar i orterna. Landsbiblioteken, vilka skulle inrättas successivt, skulle åvägbringas i första rummet genom att de största och mest betydande stifts- och läroverksbiblioteken förvandlades till fullt fristående och självständiga bibliotek, men även genom att vissa större stads- och provinsbibliotek organiserades såsom dylika centralbibliotek. Vid landsbiblioteksorganisationens genomförande skulle läroverksbiblioteken begränsas till att omfatta vad som för dessa undervisningsanstalter vore till omedelbart gagn.

De föreslagna landsbiblioteken skulle hava en tvåfaldig funktion, nämligen dels att vårda och för forskningen tillhandahålla de gamla stifts- och läroverksbibliotekens bokbestånd, i någon mån kompletterat med modernare litteratur, dels ock utgöra ett centralbibliotek för supplerande av de lokala folkbibliotekens uppgifter inom ett större område. Den dualism, som genom dessa dubbla uppgifter till synes förefinnes, finner departementschefen kunna vara till fromma för bibliotekens utveckling, i det att de olika uppgifterna kunna och böra verka befruktande på varandra. Emellertid är det — enligt vad departementschefen erinrar — obestridligt, att den ena sidan av landsbibliotekens funktioner, nämligen uppgiften att tjänstgöra såsom ett centralbibliotek, sätter dem i visst förhållande till en annan, ungefär samtidigt föreslagen biblioteksorganisation, de av de

s. k. folkbildningssakkunniga ifrågasatta centralbiblioteken. Dessa båda organisationsformer böra, — framhåller departementschefen — icke utsluta varandra. De lokala förbållandena skulle i varje fall få fälla utslaget, vilkendera som vore att föredraga. I allt fall betonar departementschefen det för biblioteksutvecklingen i landet betydelsefulla, som ligger däri, att möjlighet snart kunde vinnas att låta landsbibliotekstypen och centralbibliotekstypen tillämpas parallellt.

Departementschefen anser nämligen tidpunkten ännu ej vara inne att taga en mera definitiv ståndpunkt till vare sig den ena eller den andra biblioteksorganisationens planläggning och genomförande. Av vikt vore emellertid, att snarast en början skedde och åtminstone ett provinsbibliotek komme till stånd, vars utveckling kunde tjäna till ledning för ett vidare bedömande av denna för vår allmänna folkbildning ytterst betydelsefulla fråga.

Den första förutsättningen för en organisation av nu ifrågavarande slag har ansetts böra utgöras av ekonomisk samverkan mellan staten och de lokala myndigheterna. Departementschefen ansluter sig utan tvekan till denna uppfattning, som grundar sig på de föreslagna bibliotekens uppgifter att tjäna såväl ett statligt som ett kommunalt intresse. Så snart själva grundförutsättningen vore för handen, d. v. s. en kommun eller en kommunal samfällighet visade sig böjd för att medverka till en lösning av biblioteksfrågan inom sitt område, exempelvis genom erbjudande att bestrida vissa engångskostnader eller vissa årliga underhållskostnader eller bådadera, förefunnes enligt departementschefens mening anledning för staten att till närmare prövning i varje fall upptaga spörsmålet.

Nu senast angivna förutsättning föreligger beträffande Linköpingsbiblioteket, vilket dessutom av alla sakkunniga myndigheter ansetts vara det, som först borde bliva föremål för omprövning och eventuell omorganisation i det av de bibliotekssakkunniga angivna syftet. Till uppförande av en biblioteksbyggnad, avsedd att uppföras i omedelbar anslutning till stiftsbibliotekets nuvarande byggnad, hava stadsfullmäktige i Linköping anslagit ett belopp av 215,000 kronor.

Stadsfullmäktiges beslut har vidare ansetts innebära ett åtagande från fullmäktiges sida av de utgifter, som i enlighet med bibliotekssakkunnigas förslag skulle åligga de kommunala myndigheterna vid inrättande av landsbibliotek: uppvärmning, belysning och renhållning samt behövlig arbetskraft utöver den av staten bekostade.

Det föreliggande förslaget om Linköpingsbiblioteket avser en omorganisation av detsamma — benämnt stifts- och landsbiblioteket i Linköping — i huvudsaklig överensstämmelse med bibliotekssakkunnigas förslag.

Då detta förslag icke kan anses på något sätt föregripa en lösning av

det stora spørsmålet om organisation av lands- och läroverksbibliotek och då detsamma avser ett spørsmål av en betydelsefull allmän och kulturell innebörd, har utskottet ansett sig böra i allt väsentligt tillstyrka det framlagda organisationsförslaget.

Det föreslagna nya biblioteket skulle närmast lyda under en lokal biblioteksnämnd eller biblioteksstyrelse. Departementschefen har förslagsvis angivit, att han tänkt sig denna lokala styrelse böra bestå av, förutom bibliotekarien, en representant för högre allmänna läroverket, en representant för domkapitlet och två representanter för staden, vartill, därest landstinget kommer att anvisa medel till bibliotekets underhåll en representant bör av landstinget insättas i styrelsen. Med anledning av vad sålunda anförts beträffande bibliotekets styrelse, har utskottet icke något att erinra.

Till arvodesökning åt stiftsbibliotekarien samt till arvode åt en vaktmästare vid biblioteket har under en följd av år anslag utgått å riksstaten. Detta anslag är för innevarande budgetår anvisat med 4,100 kronor. Härjämte utgår från reservationsanslaget till de allmänna läroverken till biblioteket ett årligt belopp av 1,910 kronor 6 öre.

Beträffande bibliotekariens avlöning hade bibliotekssakkunniga ansett, att denne skulle placeras i lönegrad närmast under förste bibliotekarie, d. v. s. lönegraden B 25. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att han likställs med sistnämnda befattningshavare och alltså hänföres till lönegraden B 26. Utskottet finner för sin del böra förorda, att bibliotekarien placeras i lönegraden B 24. Beträffande vaktmästarens löneplacering, lönegraden B 5, har utskottet intet att erinra. Det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget å 10,500 kronor till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör i anslutning till vad nu föreslagits bestämmas till 9,500 kronor.

Mot det föreslagna amanuensarvodet, 3,060 kronor, har utskottet icke något att erinra. I den mån ytterligare extra arbetskrafter erfordras, skulle deras avlönande ankomma på Linköpings stad.

I fråga om ledningen av det föreslagna stifts- och landsbiblioteket har någon ytterligare administrativ överbyggnad utöver biblioteksstyrelsen icke av departementschefen ansetts erforderlig. Denna lokala styrelse skulle lyda direkt under Kungl. Maj:t. Huru frågan om inspektion av biblioteket skulle ordnas, vore enligt departementschefens mening mera vanskligt att avgöra på grund av dess dubbla uppgift att vara både vetenskapligt bibliotek och centralbibliotek för folkbiblioteksverksamheten. Det ville emellertid synas departementschefen som om särskild inspektion av biblioteket i dess förra egenskap endast i undantagsfall skulle vara erforderlig. Skulle de nya uppgifter, som enligt den nu föreslagna organisationen tillkomme biblioteket såsom centralbibliotek, vinna en lycklig och förebildande lös-

ning, krävdes härför, så vitt departementschefen kunde finna, oundgängligen ett ingående samarbete mellan biblioteket och skolöverstyrelsen, närmast med överstyrelsens bibliotekskonsulenter. Icke minst torde detta bliva fallet under den första tiden, då det gällde att planlägga och organisera den kommande verksamheten. För en enhetlig och målmedveten ledning av folkbiblioteksarbetet vore det därför enligt departementschefens mening av vikt, att de stödjepunkter, detta skulle erhålla i lands- och centralbiblioteken, icke undandroges inspektion av bibliotekskonsulenterna. Detta syntes departementschefen dock icke böra hindra, att Kungl. Maj:t för särskilt fall kunde uppdraga åt riksbibliotekarien att företaga inspektion av biblioteket.

Med anledning av vad sålunda anförts, vill utskottet allenast framhålla, att biblioteket enligt utskottets mening visserligen bör stå i livligt samarbete med bibliotekskonsulenterna i skolöverstyrelsen, då det gäller fullgörande av dess uppgifter i den allmänna folkbildningens tjänst, men att biblioteket bör stå under överinseende av riksbibliotekarien och att den inspektion, som tilläventyrs kan anses erforderlig, bör företagas av denne.

Till bokinköp, inbindning och vissa expenser föreslås ett ordinarie reservationsanslag å 10,000 kronor. Med hänsyn till den fördel, som detta bibliotek kan komma att erbjuda såväl Linköpings stad som även Östergötlands län, har utskottet ansett det böra tagas i övervägande, huruvida icke från stadens och länets sida bidrag till framför allt bokinköp och inbindning bör kunna ifrågasättas. Kommer dylikt bidrag att beviljas, torde man kunna räkna med ett lägre kontinuerligt anslag från statens sida; utskottet vill föreslå, att det nu ifrågasatta ordinarie anslaget begränsas till 8,000 kronor. Då emellertid vid igångsättande av bibliotekets verksamhet givetvis ett större belopp erfordras för ifrågavarande ändamål, anser sig utskottet böra förorda, att för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag å 2,000 kronor anvisas till förstärkning av nyssnämnda ordinarie reservationsanslag, vilket anslag torde komma att erfordras de närmaste två eller tre budgetåren.

Det extra anslaget å 3,000 kronor till vissa konserveringsarbeten har utskottet ansett sig böra tillstyrka.

Utskottet, som i övrigt icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer alltså,

att riksdagen må, under förutsättning att Linköpings stadsfullmäktige åtaga sig att inom viss, av Kungl. Maj:t bestämd tid påbörja uppförande av den i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 22 januari 1926 omnämnda biblioteksbyggnaden i enlighet med ritningar, som må av Kungl. Maj:t fastställas, samt att bestrida de kost-

nader för biblioteket, som i samma statsrådsprotokoll angivits,

a) besluta, att ett bibliotek, benämnt stifts- och landsbiblioteket i Linköping, må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll angivna grunder;

b) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartementen och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1926 äga tillämpning å ordinarie befattningshavare vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping;

c) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid nämnda bibliotek på följande sätt:

	Lönegrad.
1 bibliotekarie.....	B 24
1 vaktmästare.....	B 5

d) fastställa följande

Stat för stifts- och landsbiblioteket i Linköping:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, för-

<i>slagsanslag</i>	kronor 9,500:—
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 500:—
Arvode till amanuens	» 3,060:—

Summa förslagsanslag kronor 13,060:—

Bokinköp, inbindning och vissa expen-

ser, *reservationsanslag*

kronor 8,000:—

e) förklara, att de av riksdagen i dess skrivelse den 22 februari 1921 nr 55 lämnade medgivanden i anledning av den då beslutade löneregleringen för statsdepartement med flera verk må i tillämpliga delar gälla även beträffande ifrågavarande bibliotek;

f) under riksstatsens åttonde huvudtitel under rubrik stifts- och landsbiblioteket i Linköping uppföra till avlöningar ett ordinarie förslagsanslag å 13,060 kronor och till bokinköp, inbindning och vissa expenser ett ordinarie reservationsanslag av 8,000 kronor;

g) för budgetåret 1926—1927 såsom extra reservationsanslag anvisa till ytterligare medel till bokinköp, inbindning och vissa expenser vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping ett belopp av 2,000 kronor;

h) för budgetåret 1926—1927 såsom extra reservationsanslag anvisa till vissa konserveringsarbeten vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping ett belopp av 3,000 kronor.

Stockholm den 12 mars 1926.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, Oscar Olsson, J. L. Widell, J. Nilsson i Malmö, O. Bergqvist, E. J. G. Rosén, P. A. Bergström, J. Jeansson, A. R. Rooth, C. A. Carlsson i Gävle och Alexander Nilsson; från andra kammaren: herrar K. V. Rydén, S. Bengtsson i Norup, L. J. Carlsson-Frosterud, P. M. Olsson i Blådinge, O. Olsson i Kullenbergstorp, A. Å. Törnkvist i Karlskrona, E. Kristensson i Göteborg, J. Jönsson i Revinge, O. Nilsson i Örebro, B. F:son Holmgren, S. Persson i Fritorp och E. G. E. Eriksson i Stockholm.
